

Secció III. Altres disposicions i actes administratius

CONSELL INSULAR DE MALLORCA

DEPARTAMENT DE CULTURA, PATRIMONI I ESPORTS

11949

Publicació de l'acord adoptat per la Comissió Insular de Patrimoni Històric de dia 11 d'octubre de 2016, mitjançant el qual s'incoa la modificació de l'expedient de declaració de Bé d'Interès Cultural amb categoria de monument del fort Torre d'en Pau del terme municipal de Palma

A la sessió del dia 11 d'octubre de 2016, la Comissió Insular de Patrimoni Històric de Mallorca, va acordar, entre d'altres, el següent:

I.- Incoar la modificació de l'expedient de declaració de BIC, amb categoria de monument, del fort Torre d'En Pau del terme municipal de Palma, amb la delimitació del Bé i del seu entorn de protecció segons la descripció literal i gràfica que figuren descrites a l'informe tècnic de dia 30 de setembre de 2016, que s'adjunta i forma part integrant del present acord. La fitxa tècnica és la següent:

Denominació: Fort Torre d'en Pau
Emplaçament: C/ Illa de Samos, 12 – Coll d'en Rabassa
Municipi: Palma
Cronologia: Segle XIX
Usos: Original: fort (defensiu); actual: parc
Classificació de sòl: Urbà

II.- Suspendre la tramitació de les llicències municipals de parcel·lació, d'edificació o d'enderrocament en la zona afectada així com dels efectes de les llicències ja concedides. Qualsevol obra que calgui realitzar a l'immoble afectat per la incoació haurà de ser prèviament autoritzada per la Comissió Insular de Patrimoni Històric. Aquesta suspensió dependrà de la resolució o de la caducitat del procediment.

Tot això de conformitat amb els punts 3 i 4 de l'article 8 de la Llei 12/1998, de 21 de desembre, del Patrimoni Històric de les Illes Balears.

L'acord de declaració s'haurà d'adoptar en el termini màxim de vint mesos comptadors des de la data d'iniciació del procediment. Caducat el procediment, no es podrà tornar a iniciar en els tres anys següents, llevat que ho demani el titular del bé, de conformitat amb l'article 10.6 de la Llei 12/1998, de 21 de desembre PHIB.

III.- Notificar aquesta resolució als interessats, a l'Ajuntament de Palma i al Govern de les Illes Balears.

IV.- Publicar aquest acord d'incoació al Butlletí Oficial de les Illes Balears i al Butlletí Oficial de Estat i **anotar**-ho al Registre Insular de Béns d'Interès Cultural de Mallorca i **comunicar**-ho a la Comunitat Autònoma de les Illes Balears perquè procedeixi a la seva anotació al Registre de Béns d'Interès Cultural de les Illes Balears i a la vegada comuniqui al Registre General de Béns d'Interès Cultural de l'Estat les inscripcions i anotacions que es realitzin.”

El trasllat d'aquest acord es fa a reserva de l'aprovació de l'Acta.

Palma, 11 d'octubre de 2016

El secretari delegat de la Comissió Insular de Patrimoni Històric
Miguel Barceló Llompert

ANNEX I: Es publica com a annex I l'informe tècnic, de dia 30 de setembre de 2016.

Informe tècnic

En data 27/01/2016 (núm. reg. 1692) el Grup per l'Estudi de les Fortificacions Balears va presentar al Consell de Mallorca sol·licitud per revisar el projecte d'obra i paralitzar-la, si cal, al solar 28, entre el c/ Josep Mascaró Pasarius i el c/ Esculls, a causa de l'aparició en aquest solar d'una de les galeries de fugida del fort Torre d'en Pau.

Arrel d'aquestes noves troballes es va considerar necessari, per part de la Direcció Insular de Patrimoni del Consell de Mallorca, procedir a la modificació de l'expedient de declaració de BIC del fort Torre d'En Pau, localitzat al c/ Illa de Samos, al terme municipal de Palma.

1. INTRODUCCIÓ

La primera iniciativa per dotar a l'arquitectura defensiva d'una normativa amb caràcter jurídic que permetés la seva tutela fou el Decret de 22 d'abril de 1949 (BOE núm. 125, de 5 de maig de 1949) sobre protecció dels castells espanyols. En aquest decret ja s'establia la necessitat d'elaborar un inventari documental i gràfic que identifiqués aquests elements a protegir. Aquesta prevenció es complí amb la redacció, el 1968, del "*Inventario de Protección del Patrimonio Cultural Europeo. Monumentos de Arquitectura Militar.*" En aquest inventari apareix el fort Torre d'en Pau com a "fuerte aislado abaluartado" amb el núm. 158 (IPCE).

Aquesta protecció genèrica, acompanyada pel posterior inventari (IPCE) afecta aquesta torre que, en virtut de la disposició addicional segona de la Llei 16/1985, de 25 de juny, del Patrimoni Històric Espanyol i de la disposició addicional primera de la Llei 12/1998 del Patrimoni Històric de les Illes Balears, passà a tenir consideració de BIC (monument) i consta inscrita, al Registre General de Béns d'Interès Cultural de l'Estat amb el codi R-I-51-0008474.

A més, la torre figura al *Catàleg de protecció d'edificis i elements d'interès històric, artístic, arquitectònic i paisatgístic de Palma* amb el codi 77/01 i grau de protecció A1.

L'objecte del present expedient és, per tant, delimitar aquesta torre i el seu entorn de protecció per tal de completar la declaració originària així com donar compliment a tot allò que estableix la Llei 12/1998 sobre el procediment i contingut dels expedients de declaració d'un Bé d'Interès Cultural. Se completen, per tant, a més de la delimitació del bé i del seu entorn de protecció, la fitxa tècnica, la memòria històrica i descriptiva, l'estat de conservació, les mesures de protecció i criteris d'intervenció.

Una part important d'aquest informe es redacta amb les aportacions documentals subministrades per Juan Bernardo Albertí (historiador militar col·laborador del CHCM), Àngel Aparicio i Pere Galiana, del Grup per l'Estudi de les Fortificacions Balears, i a partir de les visites tècniques realitzades amb aquesta associació els dies 5 i 19 d'agost de 2016. També s'ha emprat com a font documental el llibre

Els darrers Castells. Fortificacions a Mallorca durant la Restauració, de Nicolau S. Cañellas Serrano. S'ha tingut accés, tanmateix, als plànols del projecte d'obra i a la seva memòria constructiva, actualment a l'arxiu del Centre d'Història i Cultura Militar.

2. FITXA TÈCNICA

Denominació: Fort Torre d'en Pau
Emplaçament: C/ Illa de Samos, 12 – Coll d'en Rabassa
Municipi: Palma
Cronologia: Segle XIX
Usos: Original: fort (defensiu); actual: parc
Classificació de sòl: Urbà

3. MEMÒRIA HISTÒRICA

3.1. La Torre d'en Pau dins el marc de les fortificacions defensives de Mallorca

Les circumstàncies geogràfiques de les Balears han fet que al llarg de tota la seva història els seus pobladors hagin estat pendents de possibles incursions arribades des de la mar. Es troben edificacions de caire defensiu des de la prehistòria, però és a l'edat mitjana quan s'executen a Mallorca obres d'envergadura pel que fa a arquitectura militar, primer en època islàmica i després cristiana. D'època islàmica destaca l'antiga Almudaina, parcialment fonamentada sobre restes romanes. També el recinte emmurallat de Palma (dos recintes d'aquesta època), el Castell de Santueri, el d'Alaró, el de Pollença, i altres torretes aïllades que constitueixen un sistema defensiu de conjunt per tota l'illa. Ja en època cristiana, i amb una concepció similar, es construeixen els castells de Capdepera, Bellver, reforma de l'Almudaina, les torres de Porto Pi, la torre de Canyamel, etc. Comença, a més, a regularitzar-se la vigilància costanera amb la construcció de torres de defensa en punts estratègics prop de la mar, de manera que podien avisar als nuclis propers davant de possibles desembarcaments. Aquest és l'origen del sistema defensiu de tot el front costaner, que es perfeccionarà en el segle XVI.

A partir del segle XVI es produeix un augment de les incursions pirates a l'illa. D'aqueix moment l'assalt al port de Sóller (1542) i Valldemossa (1545). També l'atac a Pollença (1550) i el desembarcament d'Andratx (1558). Aquesta situació es perpetuarà durant els segles XVII i XVIII.

Aquesta realitat fa necessari comptar amb un sistema defensiu més eficient, i en aquest moment Juan Binimelis dissenya un sistema defensiu global per a tota l'illa a partir de la construcció d'una xarxa de torres a tot el seu perímetre, i elaborant un codi de senyals per comunicar-se entre elles. Aquestes edificacions, amb diverses variacions, continuaran en ús fins al segle XIX. Junt amb la projecció de les torres, es completa el sistema defensiu amb la ubicació de castells amb milícia en els diferents municipis i a Palma. També diferents cases de possessió sobretot de la costa, però també algunes d'interior, comptaven amb torres fortificades per facilitar la seva defensa en cas d'atac.

Com s'ha esmentat, en el segle XVIII s'introdueixen novetats en el sistema defensiu degut a avanços en l'armament, malgrat que es manté l'antic sistema de vigilància. Es comença l'edificació de bateries defensives, de construcció menys costosa i silueta menys vulnerable. Aquestes proliferen sobretot a les badies d'Alcúdia i Pollença (Bateria de Tacàritx, de Manresa, l'Avançada d'Albercutx). A Palma, es construeix la bateria Avançada de Sant Carles l'any 1662, i a finals de segle es fortifica la Badia d'Alcúdia amb les bateries de Morell, Son Bauló, Bateria Nova de s'Albufera i la des Faraio.

En el segle XIX nous avanços en l'enginyeria militar, amb l'augment de la capacitat de projecció dels projectils, fan que quedin obsoletes les torres de defensa, murades i bateries modernes. A finals de segle apareixen els vaixells cuirassats, ràpids i amb un gran abast de tir. A la badia de Palma en concret, el perill d'un atac naval indiscriminat per part de vaixells cuirassats posa en perill la defensa de la ciutat i, per tant, de l'illa. L'artilleria a les murades de Ciutat no pot mantenir a prou distància la flota atacant i, per això, es fa necessari ampliar l'abast de tir mitjançant la construcció de bateries avançades al llarg de tota la badia. És en aquest context que es construeix el fort Torre d'en Pau, formant part d'un sistema defensiu compost per tres forts a prop de Palma o "interiors" (Torre d'en Pau, Bonanova i Sant Carles) i altres dos forts (cap Enderrocat i Illetes) i una bateria (Alfonso XIII) més allunyats o "exterior".

La capacitat de tir i la rapidesa dels cuirassats marquen la fisonomia d'aquests nous forts, obligant a reforçar les defenses i a augmentar la facilitat de gir de l'artilleria. En el cas dels forts de la badia de Palma, emplaçats a certa altura i, per tant, més difícilment susceptibles de ser encertats pels vaixells, en lloc d'augmentar el gruix dels murs, es construeix un talús de terra que amaga el fort des del mar i esmorteix els impactes. D'aquest talús només en sobresurten els canons, amb un major camp de tir en estar disposats a barbeta (damunt un parapet continu en lloc de amb troneres o merlets). El traçat del talús intenta ajustar-se a l'orografia del terreny i es planta vegetació autòctona per tal de fer-los invisibles als vaixells. Darrera el terraplè hi ha un mur de contenció que tanca les esplanades, a les quals es col·loca l'artilleria (quan les esplanades són dobles, es col·loca entre elles una construcció massissa de pedra anomenada "paracascos" que limita els danys en cas de rebre un impacte). Entre cada una o dues esplanades se situen els travessos, que protegeixen les esplanades dels tirs laterals. A l'interior dels travessos se situen els locals a prova ("a prova" de impactes), que serveixen de magatzem i resguard dels artillers. Per a protegir els locals a prova, aquests es cobreixen amb voltes de formigó recobertes per terra compactada. A la part posterior de la successió d'esplanades i travessos hi ha un camí de servei d'almenys 3 m d'amplada i situat més baix, i per on s'accedeix als locals a prova dels travessos.

Paral·lela al talús principal, es fa una excavació amb accés per rampa, com si fos un pati semienterrat. A la cara de l'excavació més pròxima al talús, es disposen altres locals a prova: cuina, infermeries, magatzems, excusats... que es pinten interiorment de color blanc per a aprofitar la llum. Al "pati" es construeixen locals no a prova ("de construcció ordinària") per a allotjament de la tropa.

La munició s'emmagatzema en una altra excavació, organitzada en trinxeres a prova ("magatzems generals"). S'accedeix per una rampa a una trinxera principal oberta, que dona accés, pel costat del talús, a altres dues paral·leles a aquesta, i que es comuniquen entre si per altres dues trinxeres perpendiculars. Els locals resultants situats més a l'interior es destinen a polvorí, mentre que als locals més exteriors s'emmagatzemen els projectils. Per a evitar la humitat als polvorins, es disposen galeries perimetrals, extractors d'aire, drenatges, i trespols i parets de fusta. La trinxera principal també dona accés a altres locals al costat oposat al talús, on s'emmagatzemen els projectils buits. Els projectils es transporten en portafocs (contenidors de protecció), i es mouen mitjançant diferents mecanismes en funció del seu pes. Els projectils més feixucs es transporten amb vagonetes que circulen sobre vies.

Els forts de defensa costanera no estaven concebuts per resistir setges per terra. Aquest fet, juntament amb la circumstància que els atacs marítims tenen limitada la seva durada per la capacitat d'emmagatzematge de projectils dels vaixells i perquè s'ha d'actuar amb llum diürna, condiciona la dotació dels forts quant a serveis (dipòsits de queviures, aljubs...) i soldats (infants, que vigilen la costa i defensen la zona de terra, i artillers, que operen l'artilleria i les municions).

El conjunt s'envolta d'un fossat amb caponeres (construccions perpendiculars al fossat per a la seva defensa), i a la banda de terra ("gola") es disposa un mur espiatllat o un terraplè més estret que el que dona al mar, amb un parapet o trinxera al coronament. A la base del talús, al costat del fossat, s'habilita una trinxera. A l'entrada, en un dels costats de terra, es fa el cos de guàrdia, amb el mur exterior espiatllat i coronat per merlets i garites. L'accés es fa mitjançant un pont corredís sobre rodes.

La Primera Guerra Mundial marca un altre gir en la història de les edificacions defensives, ja que la consolidació de l'aviació com a arma de guerra farà vulnerables des de l'aire totes les construccions anteriors. Les fortificacions es faran ara subterrànies i els sistemes defensius precedents, entre ells els forts de la badia de Palma, passaran a ser elements secundaris, dissuasius i de reforç de les noves defenses.

3.2. La Torre d'en Pau: dades històriques

El fort Torre d'en Pau fou construït entre el 1892 i el 1898, a prop del Cap Romani, on hi havia la torre de Sant Albert (també anomenada Torre d'en Pau, que és d'on pren el nom el fort), del s. XVII, i que formava part del sistema defensiu costaner de l'illa. Abans va haver-hi altres torres, de les quals la més antiga documentada és del s XIV, però segurament, donades les característiques del lloc, sempre va existir un punt de vigilància costaner en aquest punt. Quan es va construir el fort, s'enderrocà la torre de Sant Albert.

Mentre que la torre de Sant Albert va tenir diverses accions d'armes, el fort va funcionar com a emplaçament dissuasori i mai no va entrar en combat (els canons només van disparar en exercicis de maniobres i festes). Ambdues van servir d'estació d'enllaç del telègraf de Menorca.

Es decideix situar el fort en una posició més elevada que la de la torre primitiva, per la qual cosa se'n endarrereix la seva ubicació, situant-se on hi havia una bateria de costa provisional.

Hi va haver un projecte previ de 1892, de planta pentagonal i molt més ambiciós que el que es va construir. El projecte definitiu, també de 1892, era de planta trapezoïdal i va simplificar la banda de terra, convertint dos dels costats en només un. Finalment, l'edifici es va construir amb petites modificacions respecte del projecte, fonamentalment en la configuració dels magatzems generals.

El seu armament inicial foren 8 canons, però el 1897, en previsió de la possible guerra amb els Estats Units, es preveu la construcció de dues bateries d'obusos i el desmuntatge de dos canons del fort per a artillar dos nous emplaçaments a Illetes. El mateix any es declaren els terrenys circumdants del fort com a zona polèmica.

El 1914 es redacta el projecte d'instal·lació d'un projector per al fort a la punta des Canet, posteriorment punta del Reflector, de Cala Gamba (es va instal·lar un altre a Sant Carles). El projecte consistia en central elèctrica, taller, magatzem, cos de guàrdia i cotxera en un mateix edifici, que estava construït a l'interior d'una pedrera ja existent, a fi de protegir i ocultar les instal·lacions. Aquesta construcció no ens ha arribat i, per tant, no es pot saber com va ser l'edifici finalment construït. Hi havia una via de 60 cm d'amplada que permetia portar el reflector al lloc de combat (on hi havia un refugi subterrani d'uns 6 m²). Durant la Guerra Civil el projector va quedar fora de servei i no es va substituir. El 1947 l'edifici es va transformar en taller per a manipular espoletes i trilita.

L'any 1917, es van reestructurar alguns dels emplaçaments, i el 1919 es van canviar els quatre canons de les esplanades més meridionals del front principal per uns més grans, per a la qual cosa es va haver de desmuntar part del mur de la gola (ja que eren massa pesats per al pont corredís) i ampliar els seus emplaçaments. També es va haver de fer un pont provisional sobre el fossat i eixamplar el carrer Navas de Tolosa per introduir-los al fort. A causa d'aquestes modificacions, s'eliminaren els "paracascos" que hi havia entre les esplanades dobles.

El 1923 el fort passa a la reserva a causa de la seva ubicació, endinsat dins la badia i, per tant, poc efectiu davant la extraordinària precisió de tir a llarga distància del vaixells.

El 1930 es construeix a l'angle est del fort una establa. Durant la Guerra Civil el fort va servir de magatzem de bombes d'aviació. El 1937 s'instal·len dues bateries antiaèries als travessos més occidentals (actualment s'aprecien els espàrrecs de fixació tallats en un d'ells).

El 1939 la Torre d'en Pau es transforma en dipòsit d'armes. Es realitza una rampa a l'angle est per accedir al fossat des de l'exterior, es construeix un magatzem al mateix angle però a l'interior del fort, adossat al mur de la gola (on abans hi era l'establa), i se li afegeix una planta més a la caserna d'allotjament dels oficials, que es va habilitar com a vivenda del capità i magatzem, i es va comunicar amb el nivell superior a través d'un pont. D'aquest moment són també les actuals torretes de ventilació que hi ha sobre els magatzems generals.

El 1970 l'exèrcit abandona el fort, i el 1975 és comprat per l'ajuntament de Palma, moment a partir del qual el fort comença a sofrir el pitjor període de degradació de la seva història a causa del vandalisme.

Entre el 1987 i el 1991, l'ajuntament el converteix en equipament sociocultural mitjançant un projecte de condicionament i remodelació que contemplava: un bar; una zona de jocs infantils; una zona esportiva amb grades i vestuaris al "pati"; dotació d'aigua, clavegueram, electricitat i il·luminació; restauració del sistema de recollida d'aigües per a reg; plantació d'arbres vora el mur de la gola i de vegetació als terraplens de llevant; eliminació de galliners al fossat; reforç del pont corredís; una pèrgola metàl·lica damunt la trinxera d'accés als magatzems generals; realització d'un passeig de circumval·lació on abans estava el passeig de ronda; enderroc dels locals no a prova del pati (dormitoris de la tropa i farmaciola i sala de cures), del situat junt a l'accés (cos de guàrdia de la tropa i calabós) i del magatzem a l'angle est del mur de la gola; eliminació dels merlets de coronació dels cossos laterals del cos de guàrdia. A l'exterior es va reobrir l'entrada al fossat situada a l'angle est i s'hi va construir un transformador elèctric; es va obrir el carrer Josep Mascaró Pasarius i els terrenys fins al fossat van passar a ser zona verda.

Encara que aquestes intervencions van revitalitzar l'ús de l'edifici i durant alguns anys hi va haver moltes activitats socials (allotjades a les instal·lacions subterrànies), el vandalisme va continuar assolant el fort, per la qual cosa l'ajuntament decidí cedir-lo entre els anys 2001 i 2007 a "Parques Nacionales", per a la seva habilitació com a centre de visitants i administració del Parc Nacional de Cabrera; projecte que no es va materialitzar. Es desallotjaren les entitats socials i es va tancar el bar, deixant sense activitat l'edifici, que va ser ocupat per grups marginals. Per a disminuir les destrosses provocades pel vandalisme, es tapiaren alguns dels accessos als locals, túnels i galeries.

El 2007 el fort torna a ser gestionat per l'ajuntament. Es fan obres de reparació, neteja, i adaptació a les normatives de seguretat; s'instal·la la tanca de fusta que envolta el fossat; es tanca la resta d'accessos que quedaven oberts, deixant petites obertures per a ventilació; es va posar un reixat a l'accés de la galeria de ponent.

El 2010 es va desmuntar el pont corredís i es va fer fix.

El fort es va reobrir definitivament el 2011 com a "parc municipal Torre d'en Pau" (és un dels majors parcs públics de Palma) i és visitable, encara que romanen tancats els interiors i els subterranis.

4. MEMÒRIA DESCRIPTIVA

El fort se situa entre la Ciutat Jardí i Cala Gamba, al Coll d'en Rabassa, a uns 8 metres sobre el nivell del mar. La seva situació, lleugerament per sobre de l'entorn en les bandes que miren cap al mar ("flancs actius"), permetia un abast de tir de fins a 11 km dins la badia de Palma amb l'artilleria de què es disposava quan se'n va finalitzar la construcció.

Nicolau S. Cañellas Serrano, en el seu llibre *Els darrers Castells. Fortificacions a Mallorca durant la Restauració*, fa una acurada descripció de la Torre d'en Pau amb l'estat que presentava inicialment (pàgs. 99, 108 i 109):

La nova fortalesa és de planta trapezoïdal i acull 8 emplaçaments, sis a la banda del mar i dos a la cara que mira a Cala Gamba. El terraplè frontal i el lateral fan 12 metres d'ample a la cresta i 19 a la base. Les quatre peces centrals del front principal estan col·locades per parelles, mentre que la resta estan separades entre si per travessos. En total n'hi ha cinc, tres al front principal (de 18 m d'ample a la base) i dos al lateral (de 16 m). Sota els travessos hi ha els recanvis de peça i de municions i els abrics. Cada través del front lateral serveix a una sola peça, mentre els altres en serveixen a dues cada un, per això els primers (42 m2) són més petits que els segons (66 m2).

Tot el terreny on s'assenta el fort està format per marès, una pedra sorrenca fàcil de treballar. Els magatzems generals s'excaven a 6 metres de profunditat, deixant una espessor de 2 metres a la volta. Aquesta capa es reforça amb 1 metre d'argamassa (formigó amb calç hidràulica), sobre la qual es disposa una capa d'1,50 metres de terra compactada.

Els magatzems generals estan col·locats a banda i banda d'una trinxera de 23 metres de llarg i 4 metres d'ample. A la cara que mira al mar s'obren dues galeries perpendiculars, de 15 x 4 metres, que comuniquen amb dues galeries paral·leles a la trinxera destinades a estotjar els explosius, càrrega de projectils, etc. La superfície total d'aquesta trama és de 343 m2. A la cara oposada de la trinxera hi ha tres magatzems de projectils buits de 30 m2 cada un.

El trasllat dels projectils des dels magatzems generals fins als recanvis es fa a través de rampes. Però un cop el fort entra en servei, es comprova que el pendent és excessiu i això fa molt feixuc el moviment. Per això, el març de 1898 s'autoritza el muntatge de «pescantes [giratoris] con poleas diferenciales», amb l'impediment que no es poden usar durant el combat perquè se'ls considera massa vulnerables al tir enemic.

Per a construir les casernes s'aprofiten excavacions de pedreres preexistents. A la cara de l'excavació, de 5 metres de profunditat, es col·loquen alguns locals a prova, que es protegeixen amb una volta d'argamassa d'1,50 metres de gruixa. Cinc (4 de 29 m2 i un de 24 m2 destinat a cuina) miren al pati on hi ha els edificis no a prova i tres es troben sota l'entrada (en total 145 m2). Alguns altres petits locals a prova acullen excusats i rentadors. A més, a l'interior de l'excavació, en desfilada s'aixequen dos edificis de construcció ordinària. Un de 135 m2 per a sis oficials i un de 200 m2 per a la tropa i magatzem.

El fort està envoltat d'un fossat, de 6 x 4 (h) metres, defensat per tres caponeres: una vora l'entrada, una a la gola (de 27 m2 cada una) i una a l'angle de la banda de Cala Gamba (de 40 m2). Una trinxera a la base del terraplè principal i un mur espiellerat a la resta del perímetre defensen els voltants de la fortificació. A l'entrada del fort hi ha el cos de guàrdia decorat amb merlets, amb un pont corredís, i un cassetó, tots de construcció ordinària (21 m2 en total).

Sobre la porta hi ha un escut llaurat en pedra, amb una corona i els emblemes dels regnes de Castella, Lleó, Aragó i Navarra. Dins el cos de guàrdia es trobaven la sala d'oficials i la de suboficials, un rebost i uns excusats. Una vegada dins el fort, a mà dreta es trobava el cos de guàrdia per a la tropa, que allotjava també el calabós.

El fort disposava d'una sortida d'emergència (poterna) cap al fossat, sota el cos de guàrdia, per a ús en cas d'ocupació per part de l'enemic. Des del fossat s'obrien dues galeries (subterrànies a l'inici i obertes al final) que arribaven al mar, i que servien també com a evacuació d'aigües pluvials. Una situada a l'angle oest del fort i l'altra vora la caponera sud. Encara que ambdues compten amb obertures visibles (la primera, una reixa al sòl del fossat; i la segona, dos buits en forma d'arc al mur exterior del fossat o "contraescarpa"), les seves reduïdes dimensions no semblen adients per a la fugida d'un nombrós grup de soldats (pot ser sí per a un missatger o pocs homes). Damunt aquestes sortides, a la contraescarpa, s'observen arcs de descàrrega que potser funcionaven com a remat de murs "fusibles", ràpidament desmuntables per a ampliar l'accés i facilitar la fugida.

El traçat original de la galeria oest passa baix el carrer Josep Mascaró i Passarius, entra en un solar situat al núm. 16 d'aquest carrer i surt pel carrer Escullús núm. 13, passant baix aquest carrer cap al mar, on es poden veure les seves restes cisellades a la roca. Es conserva íntegrament un tram de galeria d'uns 18m, des del fossat fins al solar mencionat, amb un traçat en ziga-zaga, una amplada mitjana de 60cm, i altura entre 1m i 2,30m sobre sediments a l'extrem del solar. Aquest tram està excavat a la roca viva (marès) en trinxera oberta, tancada superiorment amb una coberta de mitjans de marès de 80 cm d'amplada per 16 cm de gruix, i té el sòl en forma de "v" (on es troba a la vista) per a la canalització de l'aigua. L'accés a la galeria des del solar coincideix amb un canvi de nivell corresponent al final d'una antiga pedrera. A partir d'aquest punt i en direcció al mar, dins el solar no es pot distingir el seu traçat però sí que s'observa un buit des del qual s'endevina la seva continuïtat, si bé a una altura menor respecte de l'altre tram. Pot ser que la sortida real fos en aquest punt de canvi d'alçada (ja bastant a prop de la costa i coincident amb el límit de la propietat militar), tancada també amb un mur fusible, i que el tram fins al mar servís només per a evacuació d'aigües o per a la sortida d'un missatger de quatre grapes (no és possible clarificar-ho mentre no es pugui comprovar l'alçada d'aquesta galeria). Fora del solar en direcció al mar, al carrer Escullús, hi ha una tapa de registre de EMAYA sota la qual hi ha un pou de 1,90m de profunditat al fons del qual es pot veure una galeria d'uns 60cm d'ample per 1m d'altura (més o menys) sobre sediments. La longitud total de la galeria des del fossat fins al mar és d'uns 57m.

Cal dir que baix la recollida d'aigües pluvials que recorre tot el fossat pel seu eix, des de la poterna fins a l'accés a la galeria oest a través de la reixa al sòl, hi ha també una galeria, d'uns 60cm d'alçada sobre sediments. Les seves traces es poden endevinar des del exterior perquè l'amplada del canal coincident amb aquesta galeria, 80cm, és significativament major que en la resta del fossat. No s'ha pogut saber quina funció podria tenir aquesta galeria.

La galeria sud és molt més llarga que la de ponent (uns 207m), però només s'ha pogut comprovar el seu recorregut en els 10m inicials des de la contraescarpa del fossat, on també s'aprecia un traçat sinuós, però que es troba interromput per un mur de maresos. Aquest tram presenta també sostre de mitjans de marès, té una amplada que varia entre 80cm i 1m, i una altura entre 80cm i 1,30m. Com en el cas de la galeria de ponent, encara s'observa la sortida de la galeria al mar cisellada a la roca. Tot el tram intermedi es troba sota zona urbanitzada o edificada, però cal suposar que el seu traçat sigui en ziga-zaga, com el de l'altra galeria, més justificat encara en aquest cas donada la seva considerable longitud.

Als flancs actius hi havia un camí de ronda a la coronació dels talussos, amb plantons fixes (garites), per a fer les "escoltes" o rondes de nit. En una fotografia aèria de 1947 pareix que aquest camí era de terra.

L'edifici es troba parcialment excavat a la roca, en una zona amb nombroses pedreres de marès que s'aprofitaren per a l'excavació (el Coll d'en Rabassa se situa en una duna del Quaternari, que proporciona un marès de gran qualitat; de fet, a les construccions militars, s'exigia que el marès fos del Coll d'en Rabassa). On va ser necessari construir murs, aquests són de carreus de marès, de llaura acurada i mides uniformes, excepte a la contraescarpa del fossat, on, en general, els carreus són més irregulars i de mides diverses. Els murs de les zones excavades i de les seves rampes d'accés es troben aterracats, així com el cos de guàrdia (on s'observa també una simulació de carreus), però sembla que aquests acabats serien una intervenció posterior. La resta dels murs, en general, presenta la pedra vista.

A la coronació dels murs longitudinals de les caponeres, es veuen elements de ferro a un i altre costat, que probablement són ancoratges de tirants per reforçar l'estructura davant el pes de la terra que hi ha sobre. Encara que no es veuen, podria haver elements similars a la resta de murs que han de suportar aquest pes de terra (travessos, mur exterior del fossat, etc.).

En general, els paviments exteriors eren de terra piconada (actualment estan molt intervinguts amb actuacions posteriors). Les esplanades es pavimentaven amb formigó de ciment Pòrtland amb un acabat fi del mateix ciment, encara que es conserven restes de paviments de lloses de pedra en algunes esplanades, així com als accessos d'alguns travessos. A l'excavació on es trobaven els locals de construcció ordinària hi havia un paviment de pedra, que es conserva parcialment en la actualitat. El mateix paviment es conserva a la trinxera d'accés als magatzems generals.

El fort comptava amb un sofisticat sistema de recollida d'aigües del que es poden veure algunes restes de canals. Paral·lel al conjunt esplanades-travessos principal hi ha restes d'una recollida d'aigües de superfície còncava amb un paviment de còdols i una canal central que acaba en una rigola on segurament hi havia un sistema de filtració a base d'encalmador i lloses de marès (l'aigua que vessava de l'encalmador es filtrava després a través dels porus del marès i es canalitzava cap a l'aljub). En fotografies antigues consultades es poden veure canals (actualment desapareguts) envoltant les cobertes de terra dels magatzems generals. Es conserva un canal que envolta la coberta dels locals a prova de l'excavació principal. També es conserva un pou (actualment hi ha aigua) en aquesta excavació, sobre la cisterna del fort, que tenia dos dipòsits i un de més petit al nivell superior, al qual es pujava l'aigua mitjançant una bomba, per donar servei al nivell inferior. Com ja s'ha dit, en el centre del fossat hi ha una canal amb dues sortides (sud i oest) a la qual vessen gàrgoles disposades regularment a la coronació de les parets interiors del fossat ("escarpa"), on es veuen també les sortides d'evacuació d'aigües de la trinxera. També hi ha gàrgoles a la coronació dels murs dels travessos.

Quan el fort es va construir, la seva zona polèmica es trobava gairebé lliure d'edificacions, no només als flancs actius (com és lògic), sinó també a les bandes de terra. En una fotografia aèria de 1947 es pot apreciar que les edificacions més properes es concentren a la zona oest, entre el fort i el mar, i al nord-est. S'aprecien també dues vies principals que arriben al fort, una cap al cos de guàrdia (actual c/ Fuerte) i altra provinent del nord-est, que va ser l'accés principal al fort en un primer moment (coincident amb l'actual c/ Navas de Tolosa).

Actualment el fort es troba envoltat per un parc amb pins amb restes de les antigues pedreres, delimitat pel carrer Josep Mascaró i Passariu al nord i a l'oest, pel carrer Illa de Samos a l'est, i per una zona esportiva al sud. Només queden dues franges sense edificar per on encara es té una visió franca del mar des de l'actual passeig-mirador del fort, una corresponent al solar mencionat abans, i l'altra entre la zona esportiva i el carrer Josep Mascaró i Passariu. Des de les esplanades del fort es tenen visions parcials del mar, depenent de l'altura dels edificis. Des del mar, però, s'ha perdut completament la visió de l'edifici (encara que, cal recordar, el que es pretenia era precisament que passés inadvertit). Sí es conserven les visuals des dels dos antics camins que portaven al fort, essent particularment interessant la que es té des del carrer Fort, amb el cos de guàrdia com a fons de perspectiva.

5. ESTAT DE CONSERVACIÓ

5.1 Estat de conservació tipològic

L'estat de conservació de la tipologia és bo. Tot i les modificacions que ha sofert el fort, amb elements que n'han desaparegut i altres que s'hi han afegit, es conserva la majoria de trets tipològics originals. Els principals elements desapareguts són: les casernes de construcció ordinària que hi havia a l'excavació principal per a la tropa i els oficials, i el cos de guàrdia de la tropa; segurament (ja que no s'hi ha tingut accés) part del recorregut de les galeries de sortida des del fossat; el pont corredís de l'accés (actualment fix); les xemeneies de ventilació dels travessos i dels locals a prova de l'excavació principal; les garites del passeig de ronda i la que existia a l'accés.

Molts més són els elements afegits al llarg del temps, com es reflexa en l'apartat de dades històriques. De totes les intervencions, són les destinades a condicionar el fort com a parc públic les que han canviat en major mesura la seva fisonomia, desvirtuant el seu caràcter original com a element defensiu. Apart de les actuacions ja esmentades (bar, jocs infantils, grades, etc.), s'han incorporat nous camins i escales de materials diversos, baranes de diferents tipus, bancs i papereres, petites balconades semicirculars de formigó que miren cap a l'excavació principal... No hi ha homogeneïtat en les intervencions, i aquestes no contribueixen a posar en valor l'edificació. A més, és qüestionable la necessitat d'habilitar alguns dels elements que s'han disposat dins el fort, quan hi ha un gran espai públic que l'envolta i els hi podria acollir.

Quant a la vegetació que presenta actualment el fort, fins a cert punt és la pròpia d'aquest tipus d'edificacions. Com hem dit abans, aquests edificis pretenien ésser invisibles des del mar, i, per això, es plantava vegetació autòctona als talussos i recobriments de terra. No obstant això, els arbres i plantes que han envaït determinades zones dificulten la lectura del edifici, desvirtuen la tipologia, i l'estan

fent malbé. Els militars solien plantar mata i pita als talussos; per tant, són aquestes dues espècies que caldria considerar com a pròpies del fort. Quant a l'interior, en fotografies de 1897, es poden veure pins plantats a diversos llocs, com per exemple a un i altre costat del gran canal de còdols comentat abans. Aquests pins proporcionaven ombra i també contribuïen a ocultar el fort des del mar. Així, no s'ha de considerar que els pins que existeixen actualment a l'interior del fort són un element impropï; tan sols ho serien aquells que creixen als talussos o als elements arquitectònics (rampes, esplanades, travessos, etc.).

5.2 Estat de conservació física

L'estat de conservació físic del fort és raonablement bo en termes generals, encara que es poden enumerar les següents patologies:

· Estructura

No es detecten esquerdes importants, encara que s'hauria de comprovar si el creixement de vegetació ha afectat les voltes i cobertes dels locals a prova. Com que no s'hi pot accedir perquè els accessos es troben tapiats, no s'ha pogut valorar aquest aspecte. El que sí s'aprecia és que les arrels dels pins estan aixecant i obrint els paviments en moltes zones.

La coberta de terra dels locals a prova dels magatzems generals es troba recoberta amb gespa per al manteniment de la qual s'hi ha instal·lat un sistema de rec. És possible que això pugui estar produint problemes de humitat a les voltes (com que els accessos a aquests locals es troben tapiats, no s'ha pogut verificar).

Els murs de l'edificació es troben en diferent estat de conservació depenent del lloc, encara que no hi ha cap zona que es pugui considerar ruïnosa o especialment preocupant. En general, tant als murs de marès com als aterracats, trobem les patologies habituals: disgregacions de la superfície, esquerdes, vegetació, ruptures, taques d'humitat, aflorament de sals, pèrdua de juntes i de revestiments, afegits de morter de ciment. Als murs del fossat es veuen àmplies zones reparades amb morter.

· Instal·lacions

S'observen diferents instal·lacions als murs i als sòls, amb un impacte estètic negatiu sobre l'edifici: cablejats, caixes, arquetes, tapes de registre, canonades, casetes... Segurament moltes ja no tenen ús o no funcionen.

No existeix cap tipus d'il·luminació, ja que la que es va instal·lar amb motiu de la conversió en parc va ser destrossada pel vandalisme.

· Neteja

S'aprecien grafitis en bastantes superfícies, així com acumulació de deixalles en els llocs més retirats, en especial el fossat, on fins i tot hi ha runa.

· Actuacions recents

Apart de l'impacte visual ja mencionat que ha suposat la adequació del fort com a parc, alguns dels elements afegits per a aquest ús es troben deteriorats per falta de manteniment o vandalisme, o estan fent malbé les superfícies del fort: baranes oxidades, esquerdes a la pedra a causa d'ancoratges defectuosos, esglaons i focus trencats, pèrdua de visuals, etc.

5.3 Estat de conservació de l'entorn

Com s'ha dit, el fort es troba envoltat per un parc amb pins en un entorn urbà consolidat i això ha fet que es perdés la visió del mar, excepte a través de les franges mencionades. D'altra banda, encara que el fort havia de ser invisible des del mar, mai no es va tractar d'ocultar la seva visió des de terra. Actualment els pins el tapen parcialment, sobre tot com a fons de perspectiva del c/ Navas de Tolosa,

apart que des del fort s'ha perdut la visió franca del terreny immediat, imprescindible per a la seva defensa.

Del costat del parc, el fossat es troba protegit per baranes de diferents materials i forma, algunes amb un excessiu protagonisme visual i disseny inadequat.

Ja s'ha mencionat que es conserva la visual des del c/ Fort, amb el cos de guàrdia com a fons de perspectiva. No obstant això, les rampes i escales construïdes com a nou accés, amb baranes i proteccions d'acer (oxidades) tenen massa impacte visual. També hi ha diversos elements urbans que en distorsionen la visió: senyals de trànsit, contenidors, etc.

La rampa d'accés al fossat junt a la cantonada est del fort, oberta l'any 1939, és actualment una estructura de formigó amb una terrassa elevada i un centre de transformació sota, amb un impacte negatiu en el conjunt. Es troba descuidada, amb grafitis i escombraries acumulades al fons de la rampa.

A la cantonada nord del parc es poden veure les restes d'una antiga pedrera que sembla enfonsada (almenys hi ha una acumulació de pedres grans que es troben soltes).

6. DESCRIPCIÓ I JUSTIFICACIÓ DE LA DELIMITACIÓ DEL BÉ I DE L'ENTORN DE PROTECCIÓ

6.1 Descripció i justificació de la delimitació del bé

La delimitació del bé coincideix amb l'element físic que resta actualment, la pròpia construcció amb la paret externa del fossat com a límit, tot incloent el perfil de les pedreres annexes a aquest i les galeries subterrànies de fugida en tot el seu recorregut fins al mar. Per a la delimitació de les galeries, s'ha dibuixat un envoltant d'1m a cada costat de l'eix. Cal assenyalar que si bé les sortides al mar i el traçat dels inicis de les galeries s'han pogut grafiar de manera aproximada (en tenir-ne accés), els trams restants s'han dibuixat en línia recta, com a simplificació, en no poder determinar el seu traçat exacte.

Aquest bé ocupa una superfície aproximada de 21600 m2.

6.2 Descripció i justificació de la delimitació de l'entorn

Es delimita com a entorn de protecció una envoltant dels elements inclosos dins el BIC, tal i com s'especifica a la figura de la delimitació gràfica adjunta.

La delimitació de l'entorn de protecció s'ha establert a partir de la valoració combinada d'una sèrie de variables, a fi de preservar el significat i els valors complets del bé cultural: estat de conservació de l'element, preservació física del bé, visualització del fort des de terra i des del fort cap al mar, tal i com queda recollida en la delimitació gràfica adjunta. Així, l'envoltant de l'entorn de protecció arriba fins a la línia de costa, de manera que els dos flancs actius conserven la seva relació amb el mar: el de sud-oest, per a batre la part de la badia de Palma que quedava al seu abast; el de sud-est, per evitar l'ancoratge i desembarcament a Cala Gamba i l'Arenal. Cap a terra, l'envoltant segueix el límit del parc, a fi de preservar les visuals cap al fort i des d'aquest.

Aquest entorn ocupa una superfície aproximada de 71860 m2.

7. PRINCIPALS MESURES DE PROTECCIÓ I CRITERIS D'INTERVENCIÓ EN EL BÉ I EL SEU ENTORN

7.1. Mesures de protecció del propi bé

Pel que fa al BIC, com a criteri general només hauria de ser objecte d'obres de manteniment, conservació i de restauració. En qualsevol cas, les intervencions haurien de ser les mínimes necessàries per a la bona conservació de l'element.

S'hauran de conservar íntegrament les parts de l'element originari que han perdurat, tant pel que fa a la configuració volumètrica i les galeries soterrànies, com a aspectes més concrets com materials, tècniques constructives, etc.

S'hauran de revisar les intervencions per tal de valorar si aquestes afecten de forma negativa la fàbrica original, quant a les visuals i a la conservació física i tipològica del bé, i si convé revertir-ho (en el cas del elements metàl·lics, per exemple, la seva composició i el fet que estigui a prop d'un ambient marí, fa que estigui en continu procés d'oxidació). Això afectaria les instal·lacions (cablejats, canonades, arquetes...) i els elements afegits quan es va condicionar com a parc públic: jocs infantils, taules de ping-pong, baranes, escales, mobiliari urbà, etc... Cal assenyalar que a la zona sud-est del pinar que envolta el fort, junt a la zona esportiva abans mencionada, es podrien traslladar molts d'aquests elements afegits per tal de reduir l'impacte visual a l'interior de l'edifici.

També s'hauria de retirar tota la vegetació que fa malbé l'edifici a causa de les arrels, humitat, o per pèrdua de les visuals. En tot cas, ja que la vegetació és un element propi del fort (com s'ha explicat) aquesta s'ha de mantenir als talussos i cobertes de terra, però sempre respectant les visuals i la integritat estructural de l'edifici. Hauria de ser sempre vegetació autòctona, tal i com es va preveure en origen (pita, mata, pins).

Si no es troba en funcionament actualment, s'hauria de valorar la possible reutilització del sistema hidràulic per a subministrament d'aigua.

S'hauran de netejar els grafitis i adoptar mesures a fi d'evitar el vandalisme i l'acumulació d'escombreries en determinats punts.

Com que hi ha una part del bé subterrània, quant a les dues galeries de fugida cap al mar, s'hauran de tenir en compte els aspectes arqueològics per a les intervencions que s'hagin de dur a terme i que afectin aquests elements. A l'àrea delimitada no s'hi podrà construir, mantenint-se la volumetria existent. Pel que fa a les galeries serà prioritària la intervenció arqueològica per ajustar el traçat i comprovar l'estat de conservació de les mateixes. Un cop recollida aquesta informació es podria autoritzar construir damunt, sempre que es respectin aquestes i els seus elements constitutius. Cas contrari es mantindrà l'exclusió.

S'hauran de mantenir tots els accessos a les galeries de manera que aquestes siguin visitables o visibles des de l'exterior, en funció de les garanties de seguretat en cada cas. En aquest sentit, s'ha de valorar com a actuació prioritària, mentre no s'executi l'obra al solar on es troba la possible sortida de la galeria de ponent, el tancament d'aquest accés.

7.2. Mesures de protecció de l'entorn

Com s'ha esmentat, amb la delimitació d'aquest entorn de protecció es pretén, en primer terme, una protecció física del monument, la qual anirà des dels aspectes constructius o estructurals fins a aquells més estètics.

L'altra de les funcions principals d'aquest entorn de protecció és la preservació de les visuals del monument, vinculades, en un element d'aquesta naturalesa, al seu significat i als seus valors essencials. Per tant, les actuacions en aquesta zona no podran prescindir de tenir en compte els aspectes de millora de les visuals que existien des d'aquest cap als voltants per dur a terme la seva funció original i la contemplació d'aquest monument des de l'entorn. Així, dins l'àmbit de l'entorn de protecció, no es podran dur a terme actuacions que no tinguin una relació apropiada amb el bé, ni totes aquelles que utilitzin materials o tècniques inapropiats. S'hauran de preservar les visuals descrites abans des dels flancs actius cap al mar. En aquest sentit, es considera que l'altura màxima de dues plantes (planta baixa més una) per als edificis inclosos dins l'entorn de protecció és l'adient per a mantenir la visió del mar des del fort, que queda clarament interrompuda pels edificis de més plantes existents. També s'hauran de preservar les visuals actuals des del carrer Fort i des del carrer Navas de Tolosa.

Com s'ha dit, el fort es va construir en una zona on hi havia pedreres, aprofitant part d'aquestes en la configuració de l'edifici. Com que algunes d'aquestes pedreres encara són visibles al pinar, s'hauran de conservar com a testimoni de com era el lloc en l'època de construcció del fort.

Com a criteri general, per a les intervencions que s'hagin de dur a terme en aquest entorn, s'hauran de tenir en compte els aspectes arqueològics, sobretot als àmbits de les dues galeries d'evacuació, ja

que no s'han pogut determinar el seus traçats complets, i al parc, on afloren les restes de les antigues pedreres.

La llei 12/98 tracta el tema dels criteris d'intervenció en els entorns de protecció dels béns d'interès cultural en el seu art. 41.3, assenyalant que el volum, la tipologia, la morfologia i el cromatisme de les intervencions en els entorns de protecció d'aquests béns no podran alterar el caràcter arquitectònic i paisatgístic de l'àrea ni pertorbar la visualització del bé. Així mateix, es prohibirà qualsevol moviment de terres que comporti una alteració greu de la geomorfologia i la topografia del territori i qualsevol abocament d'escombraries, runes o deixalles.

En tot cas, s'haurà d'estar al que assenyalava la llei 12/98, del patrimoni històric de les Illes Balears, especialment en el seus articles 3 (col·laboració del particulars), 22 i 23 (protecció general dels béns del patrimoni històric i preservació de béns immobles), 24 (suspensió d'obres), 26 (deure de conservació), 27 (incompliment dels deures de conservació), 28 (reparació de danys), 29 (informes i autoritzacions), 31 (col·locació d'elements exteriors), 37 (autorització d'obres), 40 (llicències) i 41 (criteris d'intervenció en els béns d'interès cultural) i 45 (béns mobles inclosos en un bé d'interès cultural).

8. CONCLUSIÓ

Tal i com s'ha exposat, el fort Torre d'en Pau, gaudeix de la declaració de BIC, amb categoria de monument i codi (R.I.) - 51 - 0008474.

Per tal d'adaptar aquesta declaració a la legislació vigent en matèria de patrimoni històric, proposem la incoació de la modificació de l'expedient de BIC del fort Torre d'en Pau amb categoria de monument, amb delimitació del bé i del seu entorn segons la descripció literal i gràfica que figuren descrits a l'informe i a la planimetria adjunta.

ANNEX II: Es publica com a annex II l'informe jurídic, de dia 4 d'octubre de 2016.

En data 27/01/2016 (núm. reg. 1692) el Grup per l'Estudi de les Fortificacions Balears va presentar en el Consell Insular de Mallorca una sol·licitud per revisar el projecte d'obra i paralitzar-la, si cal, al solar 28, entre el c/ Josep Mascaró Pasarius i el c/ Esculls, a causa de l'aparició en aquest solar d'una de les galeries de fugida del fort Torre d'en Pau.

Arran d'aquestes noves troballes es va considerar necessari, per part de la Direcció Insular de Patrimoni del Consell de Mallorca, procedir a la modificació de l'expedient de declaració de BIC del fort Torre d'En Pau, localitzat al c/ Illa de Samos, al terme municipal de Palma.

La primera iniciativa per dotar a l'arquitectura defensiva d'una normativa amb caràcter jurídic que permetés la seva tutela fou el Decret de 22 d'abril de 1949 (BOE núm. 125, de 5 de maig de 1949) sobre protecció dels castells espanyols. En aquest decret ja s'establia la necessitat d'elaborar un inventari documental i gràfic que identifiqués aquests elements a protegir. Aquesta prevenció es complí amb la redacció, el 1968, del "*Inventario de Protección del Patrimonio Cultural Europeo. Monumentos de Arquitectura Militar*." En aquest inventari apareix el fort Torre d'en Pau com a "fuerte aislado abaluartado" amb el núm. 158 (IPCE).

Aquesta protecció genèrica, acompanyada pel posterior inventari (IPCE) afecta aquesta torre que, en virtut de la disposició addicional segona de la Llei 16/1985, de 25 de juny, del Patrimoni Històric Espanyol i de la disposició addicional primera de la Llei 12/1998 del Patrimoni Històric de les Illes Balears, passà a tenir consideració de BIC (monument) i consta inscrita, al Registre General de Béns d'Interès Cultural de l'Estat amb el codi R-I-51-0008474.

A més, la torre figura al *Catàleg de protecció d'edificis i elements d'interès històric, artístic, arquitectònic i paisatgístic de Palma* amb el codi 77/01 i grau de protecció A1.

A l'expedient consta l'informe emès pels tècnics del Servei de Patrimoni Històric, amb data 30 de setembre de 2016, proposant que, per tal d'adaptar la declaració genèrica de que gaudeix el fort Torre

d'En Pau a la legislació vigent en matèria de patrimoni històric, s'incoï la modificació de l'expedient de BIC, amb categoria de monument, del Fort Torre d'en pau, amb la delimitació del Bé i del seu entorn de protecció segons la descripció literal i gràfica que figuren a l'informe esmentat i a la planimetria que adjunta.

L'objecte del present expedient és, per tant, delimitar aquesta torre i el seu entorn de protecció per tal de completar la declaració originària així com complimentar tot allò que estableix la Llei 12/1998 sobre el procediment i contingut dels expedients de declaració d'un Bé d'Interès Cultural. Se completen, per tant, a més de la delimitació del bé i del seu entorn de protecció, la fitxa tècnica, la memòria històrica i descriptiva, l'estat de conservació, les mesures de protecció i criteris d'intervenció.

Atès el que disposen els articles 7 i s. de la Llei 12/1998, de 21 de desembre, del patrimoni històric de les Illes Balears, en relació amb la Llei 16/1985, de 25 de juny, del patrimoni històric espanyol, el Reial decret 111/1986, de 10 de gener, de desenvolupament parcial de l'esmentada Llei, i d'acord amb les competències atribuïdes per la Llei 6/1994, de 13 de desembre, als consells insulars en matèria de Patrimoni Històric, i el Reglament orgànic del Consell Insular de Mallorca, aprovat pel Ple del 8 de març de 2004 i modificat pel Ple a la sessió de dia 13 d'octubre de 2011.

I a la vista que s'han dut a terme tots els tràmits establerts per la legislació vigent en matèria de patrimoni històric per tal d'incoar la modificació de l'expedient de declaració de BIC, amb categoria de monument, i de l'entorn de protecció el fort Torre d'En Pau (Palma); la sotasignant considera adient elevar a la Ponència Tècnica de Patrimoni Històric la següent proposta d'acord:

I. **Incoar la** modificació de l'expedient de declaració de BIC, amb categoria de monument, del fort Torre d'En Pau del terme municipal de Palma, amb la delimitació del Bé i del seu entorn de protecció segons la descripció literal i gràfica que figuren descrites a l'informe tècnic de dia 30 de setembre de 2016, que s'adjunta i forma part integrant del present acord. La fitxa tècnica és la següent:

Denominació: Fort Torre d'en Pau
Emplaçament: C/ Illa de Samos, 12 – Coll d'en Rabassa
Municipi: Palma
Cronologia: Segle XIX
Usos: Original: fort (defensiu); actual: parc
Classificació de sòl: Urbà

II. **Suspendre** la tramitació de les llicències municipals de parcel·lació, d'edificació o d'enderrocament en la zona afectada així com dels efectes de les llicències ja concedides. Qualsevol obra que calgui realitzar a l'immoble afectat per la incoació haurà de ser prèviament autoritzada per la Comissió Insular de Patrimoni Històric.

Aquesta suspensió dependrà de la resolució o de la caducitat del procediment.

Tot això de conformitat amb els punts 3 i 4 de l'article 8 de la Llei 12/1998, de 21 de desembre, del Patrimoni Històric de les Illes Balears.

L'acord de declaració s'haurà d'adoptar en el termini màxim de vint mesos comptadors des de la data d'iniciació del procediment. Caducat el procediment, no es podrà tornar a iniciar en els tres anys següents, llevat que ho demani el titular del bé, de conformitat amb l'article 10.6 de la Llei 12/1998, de 21 de desembre PHIB.

III. **Notificar** aquesta resolució als interessats, a l'Ajuntament de Palma i al Govern de les Illes Balears.

IV. **Publicar** aquest acord d'incoació al Butlletí Oficial de les Illes Balears i al Butlletí Oficial de Estat i **anotar-ho** al Registre Insular de Béns d'Interès Cultural de Mallorca i **comunicar-ho** a la Comunitat Autònoma de les Illes Balears perquè procedeixi a la seva anotació al Registre de Béns d'Interès Cultural de les Illes Balears i a la vegada comunicui al Registre General de Béns d'Interès Cultural de l'Estat les inscripcions i anotacions que es realitzin.

Delimitació del Fort de Torre d'en Pau -Palma-

